

Közvetlen külföldi tőkebefektetések

A tartalomról

- 1 A tőkemozgás fő tendenciái és arányai
- 2 Külföldi tőke Magyarországon
- 2 Magyar tőke külföldön

A tőkemozgás fő tendenciái és arányai

A határokat átlépő tőkebefektetések hosszú múltra tekintenek vissza. Jelentőségük a gazdasági élet egyre intenzívebb nemzetközivé válásával a múlt század második felében fokozódott, és a folyamat az új évszázadban tovább gyorsult. Ennek hátterében lényegében a termelési tényezők optimális térbeli koncentrációja, illetve az arra irányuló törekvés áll. Az európai gazdasági integráció kiinduló dokumentumai is alapvető célul tűzték ki – az áruk, szolgáltatások és a munkaerő mellett – a tőke szabad áramlásának biztosítását. Emellett az általános cél mellett a különböző helyzetben lévő, elsősorban a kevésbé fejlett gazdaságok részéről további lényeges motivációk is érvényesülnek. Elég általános irányzatnak tekinthető az utóbbi évtizedek során az ún. fejlődő országok törekvése arra, hogy a szűkös hazai fejlesztési forrásokat külföldi tőkével egészítsék ki. Ennek fő hozadékát a gazdaság általános élénkítésében, a foglalkoztatottság növelésében, a műszaki-technikai fejlődés gyorsításában és a versenyképesség javulásában látják. Ezért rendszerint különböző kedvezmények (pl. adókedvezmény) nyújtásával törekednek a külföldi befektetők megnyerésére. Mindezek ellenére a külföldi tőkebefektetések túlnyomó része a fejlett gazdaságokban található. Az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciájának (UNCTAD) adatai szerint 2008-ban a világon az összes közvetlen tőkebefektetés 14,9 billió dollár volt, ennek több mint kétharmada (68,5%-a) a fejlett országokban működött. Ennek az összegnek a döntő hányada ugyanebből az ország-csoportból származott, mivel az összes tőkekihelyezés még nagyobb hányadát, 84%-át a fejlett országok biztosították. A fejlett országok csoportján belül az EU különösen nagy szerepet játszik a nemzetközi tőkeforgalomban: a beérkezett tőkeállomány 43%-a az unióban volt található, és a kihelyezéseknek kereken fele az unióból származott. (Összehasonlításképpen: az EU a világ népességének 7,5%-át, a GDP-jének 22%-át adja.)

A gazdaságilag fejlett országokat általában az jellemzi, hogy nagy összegű külföldi tőkét működtetnek és ugyancsak jelentős mennyiségű tőkét helyeznek el külföldön. Ezen belül a legfejlettebb országokban a kihelyezett tőke rendszerint nagyobb, mint a beérkezett összeg. (Ezekben az országokban a bruttó nemzeti jövedelem rendszerint nagyobb, mint a bruttó hazai termék.)

Az EU új tagjai, a fejlődő országok, valamint a délkelet-európai és a szovjet utódállamok elsősorban külföldi tőkét igénylő, befogadó gazdaságok, tőkekihelyelők még jelentősen elmarad a beérkezett összegektől. Az említett csoportok közül az ún. fejlődő országokba a múlt század utolsó évtizedében nőtt az átlagosnál gyorsabban (3,3-szeresére) a külfölditőke-befektetés, míg a kelet- és délkelet-európai országokba – beleértve az e térség-

ből uniós taggá válókat is – az új évszázadban. (Ezekben az országokban az 1990-es években is nagy arányú volt a növekedés kisebb összegek esetén is, mivel nagy részük nulláról, vagy akörüli szintről indult, értékelhető összeget az ezredfordulóra értek el, és ezután mérhető többé-kevésbé reálisan a fejlődés.)

1. tábla

Néhány fejlett ország külföldi tőkeállománya, 2008 végén (milliárd dollár)

Ország, országcsoport	Beérkezett külföldi tőke	Külföldre kihelyezett tőke
EU-27	6 432	8 087
EU-15	5 843	8 006
ebből:		
Nagy-Britannia	983	1 511
Franciaország	991	1 397
Németország	700	1 451
Hollandia	645	844
Spanyolország	635	602
Belgium	519	588
Egyesült Államok	2 279	3 162

Az évek során felhalmozott külfölditőke-állományt egy-egy év gazdasági teljesítményéhez – bruttó hazai termékéhez – viszonyítva gyorsan növekvő arányt látunk. Világviszonylatban 1990-ben a GDP 9,1%-ának felelt meg a beérkező külföldi tőke, egy évtized alatt az arány 18,1%-ra emelkedett, 2008-ban pedig elérte a 24,5%-ot. Az országcsoportok közti összehasonlítás az időszak végén nem mutat különbséget a fejlett és a fejlődő országok között. Ezen belül azonban az Európai Unióban az átlagosnál jóval magasabb, 35,1%-os arány alakult ki. Ezt az arányt a döntő súlyt képviselő régi tagországok határozzák meg (34,6%), de az utóbbi években csatlakozott 12 ország 47%-os aránya is növeli azt. (Az Egyesült Államok arányszáma mérsékeltebb ütemben nőtt, és 2008-ban 16% volt.)

Az egy lakosra számított külföldi tőkeállomány igen nagy különbségeket mutat az országcsoportok között is, és azokon belül is. A mintegy 2200 USD/fős világátlag mögött a fejlett országok 10 ezer dollárt meghaladó és a fejlődő országok 800 dollárt meghaladó adata áll. A délkelet-európai országok és a FÁK tagországainak átlaga 1400 dollár körül van.

Az Európai Unióban az egy lakosra jutó állomány 2008-ban megközelítette a 13 ezer dollárt. Luxemburg kiugróan magas mutatóját figyelmen kívül hagyva kiemelkedő összeg jellemzi Belgiumot (48 ezer USD/fő), valamint Hollandiát és Írországot (39–39 ezer USD/fő). Az új tagországok közül Máltán és Cipruson az EU átlagát jelentősen meghaladja az egy lakosra jutó összeg, a többiben viszont nem éri el azt, leginkább Észtorszáig közelíti meg.

A közvetlen külföldi tőkebefektetések állománya az EU új tagországaiban, 2008 végén

2. tábla

Ország, ország-csoport	Az állomány értéke, milliárd USD	Növekedés, 2000=100	Arány a GDP-hez viszonyítva	Egy lakosra jutó összeg, USD
Bulgária	46,0	17-szeres	92,2	6 038
Ciprus	20,7	712	83,4	26 210
Csehország	114,4	528	52,7	10 976
Észtország	16,0	603	68,8	11 912
Lengyelország	161,4	472	30,7	4 233
Lettország	11,4	549	33,9	5 043
Litvánia	12,8	550	27,2	3 824
Magyarország	63,7	278	41,4	6 342
Málta	9,1	404	108,4	22 298
Románia	71,9	10-szeres	36,7	3 341
Szlovákia	45,9	968	48,4	8 490
Szlovénia	15,8	545	29,0	7 813
EU-12 (új tagországek)	589,1	544	47,1	5 702
EU-15	5 842,8	284	34,6	14 850
EU-27	6 431,9	297	35,1	12 900

Külföldi tőke Magyarországon

A Magyarországon működő külföldi tőke mind a származási országok, mind a választott ágazatok tekintetében meglehetősen koncentrált. Az összes állomány kétharmada hat ország befektetőitől származik¹. Közülük is kiemelkednek a németországiak, akik kezdettől fogva jelentős összegekkel voltak jelen a magyar gazdaságban. Az állomány kerekén egynegyede Németországból származik. A második–harmadik helyen Hollandia és Ausztria befektetői állnak, 14,2, illetve 13%-kal. Emellett Luxemburgból, Franciaországból és az Egyesült Államokból érkezett még számottevő összeg (az állomány 4,9–5,7%-a).

Az ágazati koncentrációt mutatja, hogy az összes külföldi befektetés 83%-a négy ágazatban található. Közülük a feldolgozóipar 36%-ot, az ingatlanügyletek csaknem 20, a kereskedelem, javítás közel 15%-ot, míg a pénzügyi közvetítés több mint 12%-ot köt le. A feldolgozóiparon belül

elsősorban a járműgyártás szerepe emelkedik ki, de igen számottevő hányad található a villamosgép-, műszergyártás, valamint a kőolaj-feldolgozás ágazatokban is.

A külföldi érdekltségű vállalkozásoknál² dolgozók száma 1997-ben félmillió fölé emelkedett, és azóta 500–600 ezer között van. Ez a nemzetgazdaságban alkalmazásban állók több mint egyötödét jelenti. Ágazati elhelyezkedésük hasonlít a tőkéhez. A legtöbben, több mint 300 ezren a feldolgozóiparban dolgoznak, elsősorban a villamosgép-, műszergyártás, valamint a járműgyártás területén. Az e vállalati körben dolgozók egyötöde, több mint 120 ezer fő található a kereskedelem, javítás ágazatban és több mint egytizede az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatásban.

A nemzetgazdaság beruházásainak mintegy háromtizedét a külföldi érdekltségű vállalkozások eszközlik. Ezeknek a beruházásoknak a nagyobb része a feldolgozóipar fejlesztését szolgálja. Mind a korábbi, mind az újabb adatok azt mutatják, hogy a feldolgozóiparba fektetett összegnek legalább a felét importgépek beszerzésére fordítják, emellett a hazai gépek aránya is eléri, vagy megközelíti az egynegyedet. Elsősorban a fentieknek tudható be, hogy a külföldi érdekltségű vállalkozások beruházásainak mintegy kétharmada gép (míg a hazai befektetéseknek kb. háromtizede).

Magyar tőke külföldön

A külföldre irányuló tőkebefektetések a kelet-közép-európai térség országaiiban, köztük Magyarországon is egyelőre szerény összeget képviselnek. A magyar befektetések összege 2008 végén – az UNCTAD adatai szerint – 14,2 milliárd dollár volt (63,7 milliárdos külföldről ideérkezett tőke mellett). A kihelyezett összeg mind a lakosság számához viszonyítva, mind a GDP-vel összevetve ezen országok között a harmadik volt Észtország és Szlovénia után.

A külföldön működő magyar tőke egynegyede Szlovákiában van. A közeli országok közül még Horvátország (9,3%), valamint Bulgária és Románia (5,1, illetve 4,6%) súlya jelentősebb. A magyar tőke viszonylag nagy része jut két fejlett nyugat-európai országba: Nagy-Britanniában a teljes összeg 12,3%-a, Hollandiában 5%-a található.

A kihelyezett hazai eredetű tőke csaknem minden ágazatban előfordul, de igen nagy hányada néhány ágazatra jut. Ilyen elsősorban a feldolgozóipar, 30%-os részesedéssel, és ezt közelíti az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás 28%-os aránya. Az előbbi ágazat esetében a kőolaj-feldolgozás, az utóbbiában a gazdasági tevékenységet segítő szolgáltatás szerepe meghatározó. Sorrendben a harmadik helyen a pénzügyi közvetítés említhető (17%-kal), a negyedik helyen pedig a kereskedelem (9,3%). E négy ágazatban található a külföldön megvalósított befektetések 85%-a.

¹ 2007. évi adatok.

² Ebbe a vállalati körbe a teljes egészében vagy többségében külföldi érdekltségű vállalkozások tartoznak, valamint a magyar és külföldi érdekltségű vállalatok legalább 10%-os külföldi részesedéssel. (A vállalatcsoport saját tőkéjének 88%-a külföldi.)

További információk, adatok (linkek)

[stADAT-táblák](#)

Elérhetőségek:

monika.freid@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345–1296

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345–6789

www.ksh.hu